

Migracije i specifični oblici društvene devijantnosti

Vragović, Patrik

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:588650>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Patrik Vragović

**Migracije i specifični oblici društvene
devijantnosti**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Patrik Vragović

**Migracije i specifični oblici društvene
devijantnosti**

ZAVRŠNI RAD

prof. dr. sc. Renato Matic

Zagreb, 2024.

SAŽETAK

Ovaj završni rad bavi se proučavanjem specifičnih oblika devijantnosti koji su nastali kao nusprodukt migracija. Na početku ovog rada definirat će se kontekstualni okvir migracija te će se one opisati kao adaptacijski tip djelovanja. Također će se reći nešto i o tome na koji su način migracije povezane s devijantnošću.

U nastavku će se ukratko definirati pojam devijantnosti te će se opisati kako, zašto i utječu li uopće migracije na devijantno ponašanje. Kroz neke specifične oblike devijantnosti koji su nastali u kontekstu migracija, identificirati će se i proučiti jedinstveni položaj migranata u društvenim sustavima. Uz navedeno, velika pozornost bit će usmjerena na čimbenike devijantnosti te na razne oblike njihova djelovanja. Specifični oblici devijantnosti koji će se u ovom dijelu proučavati uključuju marginalizaciju kao jednu od područja akulturacije, getoizaciju kroz dimenzije segregacije i kulturnog kolonijalizma te ilegalnu imigraciju, krijumčarenje i trgovinu ljudima.

Na kraju rada opisat će se teorijski pristupi koji potvrđuju tezu veće spremnosti migranata na počinjenja kriminala, definirat će se proces etiketiranja i percepcije javnosti o kriminalu i imigrantima te će se izložiti opažanja nekih autora vezana uz istraživanja korelacije kriminaliteta s imigrantima.

SUMMARY

The bachelor's thesis deals with specific forms of deviance which have been created as a byproduct of migration. At the beginning of the thesis the contextual framework of migration will be defined and migrations will be described as an adaptational type of action. Furthermore, there will be a bit about how migration relates to deviance.

In the following, the concept of deviance will be briefly defined and it will be explained how, why and whether migration affects deviant behavior at all. The distinctive position of migrants in social systems will be identified and studied through some specific forms of deviance which have arisen in the context of migration. In addition to the above, great attention will be focused on factors linked with deviance and on various forms of their action. Specific manifestations of deviance which will be studied in the thesis include marginalization as one of the areas of

acculturation, ghettoization through dimensions of segregation and cultural colonialism, illegal immigration, smuggling and human trafficking.

At the end of the paper, the theoretical approaches that confirm the hypothesis that migrants are more willing to commit crimes will be described, the labeling process will be defined, as well as the public's perception of crime and immigrants; and the observations of several authors related to research on the correlation of crime and immigrants will be presented.

Ključne riječi: migracije, imigranti, specifični oblici devijantnosti, kaznena djela, korelacija imigracije i kriminaliteta.

Key words: migrations, immigrants, specific forms of deviance, criminal acts, correlation of immigration and crime.

Sadržaj:

1. Uvod.....	1.
2. Kontekstualni okvir migracija	2.
3. Specifični tipovi devijantnosti u kontekstu migracija.....	3.
3.1. Akulturacija i marginalizacija.....	3.
3.2. Getoizacija i dimenzije segregacije.....	5.
3.3. Ilegalna imigracija, krijumčarenje i trgovina ljudima.....	6.
4. Migranti i počinjenje kaznenih djela- teorije, istraživanja i percepcija javnosti.....	8.
4.1. Teorija deprivacije, kulturološka objašnjenja te dezintegracijski pristup.....	9.
4.2. Etiketiranje.....	10.
4.3. Istraživanje korelacije migracija i kriminala.....	11.
5. Zaključak.....	12.
6. Popis literature.....	14.

1. Uvod

Potruga za boljim životnim uvjetima, odnosno udaljavanje od opasnosti, nesigurnosti i rizika u ljudskoj je prirodi, stoga možemo reći da je migracija prirodan oblik ljudskog djelovanja.

Današnje društvo obilježeno je raznim oblicima migracija koje utječu na društveni život te počinju zauzimati sve veći prostor javne sfere i postaju sve češća tema političkih rasprava. Migracije su adaptivni oblik djelovanja koji označava prostorno kretanje stanovnika u svrhu ostvarivanja boljih životnih uvjeta. One također podrazumijevaju društvene, ekonomske, demografske, političke, vjerske, kulturološke i druge promjene koje mogu utjecati na oblikovanje i stvaranje devijantnog ponašanja članova društva. Devijantnost se u tom kontekstu pojavljuje i na području stabilnih društvenih sustava, kao što su institucije ili države, u obliku reakcije koja podrazumijeva razne oblike djelovanja u svrhu uvjetovanje poželjnog oblika društvene strukture.

U javnom prostoru migracije su najčešće popraćene negativnom konotacijom te je sama percepcija migranta iskrivljena. Imigranti su često okrivljeni za nepogodna stanja i probleme država, pritom ne uzimajući u obzir sustavne načine na koje su pojedine države kroz dugi niz godina uvezile stranu radnu snagu i planski onemogućavale njezinu integraciju u društvo.

Ovaj rad isključivo će se baviti devijantnošću i širim kontekstom devijantnog ponašanja povezanog s migracijama. Cilj rada je definirati migracije i proučiti neke specifične oblike devijantnosti u kontekstu migracija, s naglaskom na devijantno ponašanje imigranata te na vanjske utjecaje koji na to ponašanje djeluju.

Migracijsko djelovanje može se svrstati u inovacijski tip prilagodbe u vezi kojeg R. K. Merton postavlja važno sociološko pitanje o tome „*koje značajke naše društvene strukture predisponiraju za ovu vrstu prilagodbe, proizvodeći tako veću učestalost devijantnog ponašanja u jednom društvenom sloju nego u drugom?*“ (Merton, 1968.:195.). Odgovor na to pitanje trebala bi biti težnja budućih socioloških istraživanja čiji su predmet migracije.

2. Kontekstualni okvir migracija

Težnja ka što većoj sigurnosti, većim primanjima te lagodnijim i općenito boljim životnim uvjetima u ljudskoj je prirodi. Ostvarivanje navedenih faktora i ispunjenje potreba pojedinca nije predodređeno isključivo njegovom sposobnošću, njegovim trudom i snalažljivošću, već je u velikoj mjeri uvjetovano geografskim, društvenim i političkim kontekstom u kojemu se nalazi. Određeni društveno-geografski prostori prožeti su nestabilnom ekonomijom, visokom stopom kriminaliteta, raznim rizicima, nesigurnostima, klimatskim promjenama, elementarnim nepogodama te drugim mnogobrojnim nepogodnostima koje na pojedinca utječu represivno u kontekstu reduciranja mogućnosti socijalne mobilnosti te nemogućnosti zadovoljavanja primarnih i sekundarnih ljudskih potreba.

Stanje takve represije društvenih činjenica djeluje prijeteće na individue i zajednice te njihov daljnji opstanak postaje ovisan o akcijama i reakcijama koje su u velikoj mjeri okarakterizirane tipovima adaptacijskog djelovanja, čiji je čest karakter devijantno ponašanje.

U definiranju migracija i specifičnih oblika društvene devijantnosti neizostavno je spomenuti i nadovezati inovacijski model prilagodbe Roberta K. Mertona uz migracije, u kojem on ističe da „*Veliki kulturološki naglasak na uspjehu-cilju poziva ovaj način prilagodbe korištenjem institucionalno zabranjenih, ali često učinkovitih sredstava za postizanje barem simulakruma uspjeha, bogatstva i moći.*“ (Merton, 1968.:195.). On pogotovo za migracije dobiva na važnosti u kontekstu reakcije, na prije navedene represivne društvene činjenice, jer se taj „*odgovor događa kada je pojedinac asimilirao kulturni naglasak na cilj bez jednakog internaliziranja institucionalnih normi koje upravljaju načinima i sredstvima za njegovo postizanje*“ (Merton, 1968.:195.).

Dakle, migracije su specifičan oblik adaptacijskog djelovanja, većinom okarakteriziran prihvaćanjem i težnjom prema specifičnim društveno-kulturnim ciljevima te postizanju istih, ne samo nelegitimnim, već i legitimnim sredstvima. Sama specifičnost i kompleksnost migracije kao reakcijskog djelovanja nije definirana isključivo u prostornom kretanju individua i zajednica u potrazi za boljim životnim uvjetima. Kompleksnost takvog tipa djelovanja očituje se u nizu društvenih, strukturalnih, ekonomskih, demografskih, političkih, vjerskih,

kulturoloških i drugih promjena koje kao nusprodukt stvaraju preduvjete za devijantno ponašanje članova društva.

3. Specifični tipovi devijantnosti u kontekstu migracija

Devijantnost podrazumijeva odstupanje od društvenih normi te nekonvencionalno ponašanje koje društvo većinski percipira kao nepoželjno. Sukladno navedenom, društvo sankcionira devijantno ponašanje koristeći se zakonski određenim kaznama ili ostalim tipovima negativnih reakcija u svrhu ispravljanja ponašanja ili izolacije pojedinca ili grupe iz društva. Takve sankcije najčešće nameću državne institucije koje ujedno definiraju i promiču poželjno, a ograničavaju i potiskuju nepoželjno ponašanje u svrhu socijalne kontrole.

Migracije su tip grupnog ili pojedinačnog djelovanja koje može rezultirati konfliktima između imigranata i lokalnog stanovništva, ali i između samih imigranata, što predstavlja situacijske preduvjete koji mogu utjecati na nastanak devijantnog ponašanja, ali i na stvaranje novih tipova devijantnosti. „*U heterogenim urbanim kontekstima i tijekom dinamične imigracije heterogenih populacijskih skupina, konflikti su uvijek bili dio urbanog suživota.*“ (Budnik, Grossmann i Hedtke, 2021.:103.). U nadolazećim poglavljima bit će navedeni i objašnjeni neki specifični oblici devijantnosti koji su nastali u okviru migracija, odnosno na koje su utjecaj imale migracije.

3.1. Akulturacija i marginalizacija

Akulturacija je, govoreći o migracijama, izuzetno česta pojava koja se ostvaruje kada migranti u novoj sredini prihvaćaju kulturu ili samo neke dijelove kulture lokalnog stanovništva, kao što su jezik, običaji, vjerska opredjeljenja i slično. Williams i Berry (1991.) akulturaciju opisuju kao proces prilagodbe, odnosno promjene kroz koje grupe i pojedinci prolaze u kontaktu s

drugim kulturama. Oni su također kreirali i model kako bi prikazali akulturativni stres pri čemu kao načine akulturacije navode marginalizaciju, separaciju, integraciju i asimilaciju, a kao negativne posljedice akulturacije navode dezintegraciju društva te često nestajanje kulturnih normi i rušenje starog društvenog poretka. Imigrante koji nisu postigli uspješnu prilagodbu u novoj okolini dominantno društvo posljedično percipira kao nepoželjnu i manje prihvatljivu skupinu što dovodi do neželjenih posljedica. Te posljedice rezultiraju time da „na razini grupe prethodni obrasci autoriteta, uljudnosti i dobrobiti više ne djeluju, a na razini pojedinca mogu se pojaviti neprijateljstvo, neizvjesnost, zbunjenost identiteta i depresija“ (Williams i Berry, 1991.:634.). Ova navedena obilježja ne samo da ukazuju na specifične tipove devijantnosti nego dobivaju i prizvuk stanja anomije. Uspješnost akulturacije također je ovisna o razini socioekonomskog statusa. „Nečiji status ulaska u šire društvo često je niži od statusa odlaska iz matičnog društva“ (Williams i Berry, 1991.:635.), što već pri ulasku u matično društvo otežava integraciju i stvara predispozicije za devijantno ponašanje „jer je veća vjerojatnost da će se u kriminalne aktivnosti uključiti one osobe koje postižu lošije rezultate na tržištu rada.“ (Đurić, 2021.:29.).

Nužno je napomenuti da proces akulturacije može imati uspješne ishode te pozitivne učinke ukoliko se umanje negativna društvena djelovanja poput jednostranog ili obostranog etiketiranja, netrpeljivosti i sukobljavanja između dominantnog društva i imigrantskih zajednica. Takvi su pozitivni ishodi akulturacije sukladno navedenom u većoj mjeri karakteristični za države koje imaju visoku stopu heterogenog stanovništva. Također, pozitivan ishod akulturacije uspješniji je što su veće razine obostranog prihvaćanje kulture i vrijednosti migranata i lokalnog stanovništva.

Kao jedan od načina akulturacije i najučestalijih tipova migracijsko uvjetovanih društvenih oblika devijantnosti pojavljuje se marginalizacija. Ona označava stanje društvene isključenosti manjine pojedinaca ili zajednica od strane društvene većine nastalo kao posljedica neprihvatanja raznih oblika različitosti te kao posljedica nemogućnosti društvene integracije uslijed niza faktora. Također „postoje vrijednosti i obrasci ponašanja koje dominantna kultura (ili bolje rečeno njezin elitni sektor) pokušava nametnuti migrantima i njihovoj djeci, obrasci osmišljeni da umire, potaknu odgovarajuće potrošačke navike, itd.“ (Blaut, 1983.:39.) u svrhu uvjetovanja poželjnog ponašanja migranata. Marginalizacija podrazumijeva i sustavno geografsko udaljavanje manjinskih skupina na okosnice gradova što uvelike smanjuje vjerojatnost društvenih interakcija, a prava se „asimilacija ne događa bez društvene interakcije koju osigurava stambena mobilnost. Promjena kulture događa se u getu, ali to nije asimilacija“

(Blaut, 1983.:37.). Manje prihvatljive skupine, u ovom kontekstu govoreći o imigrantima, dakle „nailaze na barijere (predrasude, diskriminacija, isključivanje) koje mogu dovesti do marginalizacije skupine i većeg stresa.“ (Williams i Berry, 1991.:635.) što može biti uzrok za razvoj dodatnih oblika devijantnosti.

3.2. Getoizacija i dimenzije segregacije

Autor J. M. Blaut u svojem djelu *ASSIMILATION VERSUS GHETTOIZATION* (1983.) getoizaciju opisuje kao jedan od mehanizama kapitalizma i kapitalističkih država s ciljem da osiguraju „najveću moguću kontrolu nad količinom, mjestom i iznad svega plaćama rada“ (Blaut, 1983.:36.). Također ističe kako je getoizacija omeđena dubokim kulturnim promjenama na razini pojedinaca te da se te promjene lako mogu pogrešno shvatiti kao znakovi asimilacije. Getoizaciju Blaut (1983.) karakterizira kao mehanizam kontrole nad radnicima migrantima koji su, kako tvrdi, što je to više moguće zakonski definirani kao stranci u svrhu uskraćivanja određenih prava te radi prevencije mogućeg nepoželjnog ponašanja pri čemu se kao jedna od vrsta ucjena i sankcija koristi deportacija.

Također, J. M. Blaut (1983.) tvrdi da se mehanizam getoizacije bazira na najmanje tri dimenzije, od kojih ističe dimenziju prostorne segregacije u zajednici, dimenziju segregacije unutar radne snage te na dimenziju kulturnog kolonijalizma.

Dimenzija prostorne segregacije u zajednici nije, niti ne smije biti određena pravnim zakonom te Blaut (1983.) navodi kako se ona ostvaruje upravo u mjerama selektivne provedbe zakona i suptilnog poticanja stambene diskriminacije. To je uočljivo onemogućenom mobilizacijom obitelji migranata jer se doista mali broj „stanovnika geta ima priliku iseliti se iz geta, bez obzira na broj generacija koje su tamo živjeli“ (Blaut, 1983.:37.). Također je uočljiva socijalna kontrola diskriminatornog i represivnog karaktera na primjeru policije koja se „žestoko nosi sa svakim znakom otpora, zakonitog ili nezakonitog“ (Blaut, 1983.:37.).

Druga dimenzija getoizacije koju Blaut (1983.) spominje je segregacija u domeni radne snage i segregacija na mjestu proizvodnje u kojoj su manjinski radnici sustavno „isključeni iz mnogih

obrta i obrtničkih sindikata i, osim toga, ne mogu dobiti gotovo nikakav dobro plaćen i siguran posao u većini područja“ (Blaut, 1983.:37.). Jedan od razloga segregacije na radnom mjestu također može biti slabo poznavanje jezika zemlje u kojoj su se migranti nastanili što posljedično onemogućava nužnu interakciju s domaćim stanovništvom, poslodavcima i kolegama te otežava njihovu integraciju i na kulturnoj i na socijalnoj razini.

Treći slijedi kulturni kolonijalizam, kojeg J. M. Blaut(1983.) u kontekstu dimenzije getoizacije definira kao „*proces nametnut na mnogo načina, za oblikovanja migranata u kalup koji je kvalitativno različit od onog kulture domaćina“ (Blaut, 1983.:38.)* te napominje kako taj proces nije niti društveni niti psihološki napor asimilacije. Ciljevi ove dimenzije getoizacije su „*smiriti migrante, spriječiti ih da protestiraju zbog svojih uvjeta života, boreći se za jednaka prava u zajednici i na poslu; spriječiti ih da zahtijevaju ili čak očekuju privilegije koje uživa proletarijat domaćin - privilegiju preseljenja u “pristojne” četvrti izvan geta, privilegiju dobivanja razumno sigurnog i dobro plaćenog zaposlenja i slično“ (Blaut, 1983.:38.).*

Blaut spominje i pozitivan aspekt dimenzija promjena koji se ostvaruje u djelomičnom spajanju kultura getoiziranih zajednica, to je „*zdravo međusobno oplodivanje kultura, procvat novih stvaralačkih formi u slikarstvu, poeziji, glazbi i sl..“ (Blaut, 1983.:39.).*

3.3. Ilegalna imigracija, krijumčarenje i trgovina ljudima

Triandafyllidou i Maroukis (2012.) tvrde da ljudi koji nemaju pristup legalnim migracijskim kanalima, a teže preseljenju u druge zemlje, često djeluju bez odgovarajućeg institucionalnog odobrenja. Takva migracija znatno je otežana društvenim i institucionalnim preprekama, sve strožim i razvijenijim graničnim kontrolama (koje ilegalni imigranti pokušavaju izbjeći) te iscrpljujućim procesom preseljenja koji zahtijeva ogromne fizičke, mentalne i financijske napore. Stoga, „*u procesu migracije bez odgovarajućih dokumenata, mnogi potencijalni migranti koriste usluge pojedinaca ili cijelih mreža, koji im omogućavaju ilegalni ulazak i boravak u drugoj zemlji. “ (Triandafyllidou i Maroukis, 2012.:4.).* U definiranju predmeta ovog poglavlja nužno je navesti da su ilegalne imigracije, krijumčarenja i trgovine ljudima specifične

radnje koje dijele *“ilegalni karakter ulaska u zemlju“* (Väyrynen, 2003.:4.), no nužno ih je razlikovati u kontekstu *„specifične ekonomske namjere i agencijskih pitanja koja su uključena.“* (Väyrynen, 2003.:4.).

Ilegalnu imigraciju Väyrynen(2003.) opisuje kao proces koji se temelji na djelovanju i na uzajamnim dobrovoljnim transakcijama aktera kako bi *„i imigrantu, njegovom poslodavcu (tvornici, farmi ili trgovini) i trećoj strani (agenciji za privremeno zapošljavanje, krijumčaru ili korumpiranom policajcu)“* (Väyrynen, 2003.:4.) bila ostvarena korist. Neki od tih aktera, koji ilegalnom imigracijom ostvaruju korist, mogu biti i ciljane zemlje. Dakle, neke zemlje ne samo da ne sprječavaju ilegalnu imigraciju, nego upravo suprotno, one često podržavaju *„nezakonite tokove radne snage budući da njeno gospodarstvo treba imigrante“* (Väyrynen, 2003.:4.). Nužno je navesti da postoje i *„organizacije koje pružaju utočište ilegalnim imigrantima pružajući im humanitarnu i pravnu pomoć“* (Väyrynen, 2003.:4.) zbog čega Väyrynen uviđa specifičnu karakteristiku ilegalnih imigracija koja može biti prešutno prihvaćana od vlasti te polulegalna i regularna. *„Glavna namjera iza tokova ilegalne migracije je ekonomske prirode“* (Väyrynen, 2003.:4.), dakle ona je potaknuta potragom imigranata za boljim poslom i općenito boljim životnim uvjetima koji se često ne ostvaruju zbog niza restriktivnih, izrabljivačkih i diskriminatornih politika koje nameću aparati kontrole.

Ujedinjeni narodi 2000. su godine *Konvenciju protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta* dopunili s *Protokolom o krijumčarenju migranata*. U njemu se *“krijumčarenje migranata“* označava kao transnacionalni zločin te se definira kao *„pribavljanje, u cilju stjecanja, izravno ili neizravno, financijske ili druge materijalne koristi, nezakonitog ulaska osobe u državu čiji ta osoba nije državljanin ili stalni stanovnik.“* (Članak 3. *Protokola o krijumčarenju migranata*). Protokol osim što definira krijumčarenje migranata, zahtijeva mjere zaštite, potiče prevenciju i diktira međunarodnu suradnju protiv krijumčarenja migranata, također ističe iznimno važan aspekt zločina da su migranti *„izloženi rizicima opasnim po život i iskorištavanju, dok krijumčari ostvaruju golemu zaradu koristeći se ljudskom nadom u bolji život“* (Triandafyllidou i Maroukis, 2012.:5.).

Krijumčarenje ljudi stoga je organizirani kriminal koji većinski naglasak ima na financijskoj dobiti, ali vrlo lako može postati trgovina ljudima. Ukoliko svrha takvog kriminalnog djelovanja više nije isključivo profit, nego i *„iskorištavanje kao što je seksualno iskorištavanje, prisilni rad, ropstvo ili slične prakse te vađenje organa“* (Triandafyllidou i Maroukis, 2012.:6.), govorimo o trgovini ljudima.

Trgovina ljudima oblik je djelovanja koji uključuje „*prijetnju ili uporabu sile, prisilu, otmicu, prijevaru, obmana, zlouporaba moći ili ranjivosti ili davanje plaćanja ili povlastica osobi koja kontrolira žrtvu*“ (Triandafyllidou i Maroukis, 2012.:6.) te podrazumijeva djelovanje u kojemu „*ljudi postaju plijen velikih kriminalaca*“ (Väyrynen, 2003.:5.) koji ih prodaju i masovno prevoze. Imigranti koji su žrtve takvog zločina, prema Väyrynen (2003.), ne mogu odlučivati i utjecati na prirodu zaposlenja u kojoj će se snaći, to isključivo odlučuju i nameću otmičari u svrhu zadovoljavanja specifičnih potreba koje su im u određeno vrijeme prioritete. Velika opasnost trgovine ljudima leži u fizičkom ropstvu zbog kojeg žrtva „*ne može izaći iz nevolje ili to može učiniti samo uz rizik*“ (Väyrynen, 2003.:16.) koji je u slučaju neuspješnog bijega često obilježen kaznom fizičkog, psihološkog i emocionalnog ozljeđivanja žrtve. Takvo kažnjavanje bijega iz ropstva uvjetuje da žrtve, pojedinci ili grupe migranata uslijed straha za vlastiti život najčešće prihvate podređeni položaj te rijetko kad djeluju s otporom prema prisili otmičara.

R. Väyrynen (2003.) ističe pogubne posljedice trgovine ljudima na primjeru prekogranične trgovine radi prostitucije u kojoj su „*obuhvaćene i vrlo mlade djevojke koje su fizički i psihički uništene seksualnom eksploatacijom, dok ekonomski završavaju u dužničkom ropstvu*“ (Väyrynen, 2003.:21.). Također navodi i posebno težak položaj žena koje rade u pogonima, „*Njihova sloboda i samopouzdanje također su opljačkani, a njihovo tijelo iskorišteno za brzu zaradu.*“ (Väyrynen, 2003.:21.). Migranti, a posebice među njima žene i djeca, koji su jedni od najranjivijih društvenih skupina, česta su žrtva ropstva i trgovine ljudima.

4. Migranti i počinjenje kaznenih djela- teorije, istraživanja i percepcija javnosti

Percepcija migranata je uvelike okarakterizirana i povezana s kriminalom i kaznenim djelima, stoga se postavlja pitanje je li takva percepcija uvjetovana stigmatizacijom, etiketiranjem i predrasudama ili je ona produkt konkretnog i racionalnog straha od stope kriminala povezane s migrantima. Također je važno ispitati preduvjete te je li i na koji je način društvo uvjetovalo takav tip devijantnog ponašanja kod migranata.

4.1. Teorija deprivacije, kulturološka objašnjenja te dezintegracijski pristup

Baier i Pfeiffer (2008.) u svojem djelu *Disintegration and violence among migrants in Germany: Turkish and Russian youths versus German youths* navode da je teza veće spremnosti migranata na počinjenje kaznenih djela potkrijepljena s barem nekoliko teorijskih pristupa od kojih su istaknuta teorija deprivacije, kulturološka objašnjenja te dezintegracijski pristup koji su primijenili na primjeru migranata u Njemačkoj.

Na primjeru migranata u Njemačkoj Baier i Pfeiffer (2008.) objašnjavaju teoriju deprivacije te kao problematiku društvene strukturne situacije migranata ističu nedostatak viših razina obrazovanja kod migranata te njihov značajan udio u nezaposlenosti. Takve strukturne podređenosti i nedostaci ne samo da statusno razdvajaju migrante i lokalno stanovništvo nego već i „*impliciraju da se zajednički kulturni ciljevi ne mogu postići na institucionalizirani način koji je uspostavilo društvo*“ (Baier i Pfeiffer, 2008.:152.) što u potpunosti podrazumijeva inovaciju kao tip prilagodbe u kontekstu Mertonove teorije strukturalnog pritiska, jer inovacija kao „*oblik prilagodbe pretpostavlja da su pojedinci nesavršeno socijalizirani tako da su napustili institucionalna sredstva, a zadržali težnju uspjehu.*“ (Merton, 1968.:203.). Teorija deprivacije stoga podrazumijeva da su uslijed strukturnih razlika i socioekonomskih nedostataka migranti više podložni inovaciji koja se najčešće ostvaruje u vidu nepoželjnog i devijantnog ponašanja u obliku krađe, preprodaje narkotika i prostitucije.

Vezano za kulturološke čimbenike Baier i Pfeiffer (2008.) kao glavne uzroke ističu jaz i razlike u kulturnim uvjerenjima, pravilima, vrijednostima i ciljevima između migranata i lokalnih društvenih skupina. Do konflikta dolazi u kontekstu ulaska emigranata u drugu kulturnu sredinu te Baier i Pfeiffer (2008.) ističu kako migranti ne prekidaju s kulturnim uvjerenjima svoje domovine čak i nakon migracije već se i pretpostavlja da se u takvim okolnostima nedostatka društvene integracije „*ljudi čak vraćaju svojim izvornim standardima i vrijednosnim orijentacijama*“ (Baier i Pfeiffer, 2008.:153.). Takva orijentacija uvjerenja migranata često je konfliktna prema uvjerenjima lokalnog stanovništva što stvara društvenu neravnotežu čija je

moгуća posljedica „*sukob kultura, što može dovesti do nasilnog ponašanja, osobito u adolescenciji.*“ (Baier i Pfeiffer, 2008.:153.).

Kao pristup koji pruža dodatno objašnjenje za korelaciju više stope kriminala i migranata autori Baier i Pfeiffer ističu i pristup dezintegracije koji se temelji „*na pretpostavci da je cilj ljudskog djelovanja postići prihvaćanje i društveno uvažavanje*“ (Baier i Pfeiffer, 2008.:153.) što je ostvarivo društvenom integracijom i integracijom u središnje društvene podsustave. Integracija u modernom društvu, kako Baier i Pfeiffer (2008.) tvrde, pogotovo je značajna u strukturalnoj, institucionalnoj i socio-emocionalnoj domeni. Ukoliko dođe do neuspjele integracije te dezintegracije migranata unutar društvenih sustava, povećava se mogućnost počinjenja zločina na temelju kulturne, socijalne, ekonomske domene.

4.2. Etiketiranje

Etiketiranje je tip društvenog ponašanja, odnosno djelovanja u svrhu očuvanja starih i konstrukcije novih oblika društvenih normi na način da se specifična ponašanja, pojedinci i grupe okarakteriziraju kao devijantni. Takva percepcija javnosti, odnosno “etiketa”, marginalizira “etiketirane” što stvara razne tipove prepreka u društvenim sferama te otežava društveno funkcioniranje. „*Etiketiranje ili stigmatizacija je, dakle, socijetalni proces koji transformira jednu predodžbu o sebi (normalnu) u drugu (devijantnu)*“ (Davis, 1972.:452.). Iako je etiketiranje više svojstveno na mikro razini, pojavljuje se i u makro sferama društva u kojima je ono diktirano primjerice medijima, političkim elitama ili institucijama koje vlastitim narativom u svrhu određene koristi oblikuju javno mnijenje.

4.3. Istraživanja migracija i kriminala

Kao jedan od mogućih uzroka ili faktora koji utječu na etiketiranja je strah i zabrinutost društva. Koster i Reinke (2017.) u svojem radu *Migration as Crime, Migration and Crime* ističu kako se strah od “kriminalnih stranaca“ znatno povećao u dva razdoblja. Kao prvo razdoblje navode priljev strane radne snage u fordističkim gospodarstvima zapadne Europe i Amerike između 1950-ih i 1970-ih. Drugo razdoblje povećanja straha, prema Kosteru i Reinkeu(2017.), događa se tijekom i nakon pada komunističkih režima u srednjoj i istočnoj Europi. Te karakteristične društvene promjene dovele su do „vala istraživanja o kriminalnim aktivnostima tih migranata“ (Koster i Reinke, 2017.:67.), no nužno je napomenuti da „istraživanja poduzeta u ova dva razdoblja s ciljem istraživanja navodne kriminalnosti migranata bila su uglavnom neuspješna, čak i kada su primijenjeni sofisticirani konceptualni alati, poput teorije kulture/konflikata ili pojma anomalije“ (Koster i Reinke, 2017.:67.).

Autori Marie i Pinotti (2024.) u radu *Immigration and Crime: An International Perspective* pregledom radova o percepciji javnosti da imigracija pogoršava probleme kriminala ističu da istraživanja pokazuju porast zabrinutosti javnosti. Također uviđaju povezanost između zabrinutosti javnosti određene općine s time „je li priljev imigranata u to područje manje obrazovan ili neeuropske nacionalnosti.“ (Marie i Pinotti. 2024.:196.). Bitno je spomenuti i karakteristiku da su „strahovi od imigranata i kriminala oštrije porasli u općinama s većim brojem lokalnih radijskih postaja po glavi stanovnika, što ukazuje na mogućnost da konkurentski mediji pojačavaju strahove javnosti“ (Marie i Pinotti. 2024.:196.).

Razna ispitivanja specifičnog oblika devijantnosti “kriminalne aktivnosti“ i imigranata pokazuju nestabilne rezultate, što uvelike otežava dokazivanje postojanja ili nepostojanja korelacije. Marie i Pinotti (2024.) ističu da u većini zemalja postoje dokazi o nerazmjernoj upletenosti imigranata u kriminalne aktivnosti naspram starosjediocima mjerenjem relativne stope zatvaranja u zatvore. Istovremeno Marie i Pinotti (2024.) navode da mjerenje utjecaja priljeva imigranata na lokalne stope kriminala u istraživanjima općenito ne prikazuje vidljive uzročne učinke na lokalne stope kriminala. Sukladno nepodudaranju dokaza ispitivanja, nemoguće je sigurno donošenje zaključaka o postojanju ili nepostojanju korelacije između visoke kriminalne aktivnosti i imigranata.

5. Zaključak

Migracije kao specifična društvena pojava koja ima utjecaj na strukturalne, ekonomske, demografske, političke, vjerske, kulturološke i druge aspekte društva sa sigurnošću se mogu okarakterizirati kao izrazito bitan preduvjet i faktor koji može potaknuti različite i specifične tipove društvene devijantnosti.

Kada govorimo o specifičnim oblicima društvene devijantnosti u kontekstu migracija moramo istaknuti kako devijantno ponašanje nije samo obilježje vezano uz ponašanje migranata već i društva u cjelini koje nije spremno odgovoriti na izazove s kojima se suočava u kontekstu integracije migranata u društvo. Kao posljedica navedenog dolazi do pojave devijantnih pojava u društvu kao što su primjerice akulturacija, marginalizacija, getoizacija i segregacija. U državama u kojima ne postoje razvijeni sustavni mehanizmi integracije migranata u sfere društva posljedično dolazi do marginalizacije migranata koja se manifestira društveno i kroz moguće fizičko udaljšavanje migrantskih zajednica na periferije grada gdje te iste zajednice uspostavljaju vlastitu kulturu i vrijednosti. U takvim okolnostima doseljenička uvjerenja i kultura mogu biti različite, pa čak i suprotne uvjerenjima i kulturi lokalnog stanovništva, što dovodi do visoke društvene tenzije za koju nisu neuobičajeni konflikti u obliku nasilja, netrpeljivosti i diskriminacije.

U svrhu institucionalne kontrole migranata moguća je i pojava getoizacije koja je temeljena na oblicima prostorne segregacije migranata, na segregaciji na radnom mjestu te kulturne kolonijalizacije. Blaut (1983.) u svojem radu ističe kako je svrha getoizacije utjecati na migrante s namjerom da ih se smiri, spriječi da protestiraju zbog svojih uvjeta života te da im se oteža borba za jednaka prava u zajednici i na radnom mjestu.

Upravo ovakve pojave mogu dovesti do težih oblika devijantnosti kao što su prostitucija, krađa, preprodaja narkotika, nasilje i slično. S druge strane, mogući su i pozitivni ishodi društvene devijantnosti u kontekstu migracija koje možemo uočiti na primjeru ilegalne migracije. Mada se radi o društveno neprihvatljivim ponašanju koje krši društveni normativni okvir, u takvom tipu devijantnosti, možemo primijetiti da je djelovanje svih aktera usmjereno isključivo na dobit i na ekonomski aspekt. Pri tomu korist mogu ostvariti migranti, osobe koje sudjeluju u

organizaciji transporta, ali i države i poslodavci kojima odgovara nabavljanje jeftine radne snage. Za razliku od navedenog, ilegalna imigracija može dovesti do različitih oblika teškog kriminala koji uključuje krijumčarenje i trgovinu ljudima.

Navedena devijantna ponašanja ne možemo vezati isključivo uz migrante, međutim migranti kao najranjivija skupina ljudi u velikoj su mjeri izloženi raznim oblicima iskorištavanja kao što su primjerice seksualni i prisilni rad te ropstvo.

Iz sveg navedenog može se zaključiti da su migracije u pozitivnoj korelaciji s oblicima društvene devijantnosti. Istovremeno, unatoč tome, ne možemo zaključiti da je rast stope kriminaliteta povezana isključivo uz povećanje priljeva migranata, iako je takva percepcija javnosti, zbog nedostatka podudarnosti rezultata do sada provedenih istraživanja.

Na kraju možemo istaknuti kako postoji nekoliko perspektiva iz kojih možemo promatrati devijantno ponašanje u kontekstu migracija. To je devijantnost uzrokovana društvenom nemogućnosti da integrira migrante, devijantno ponašanje pojedinaca i organizacija koje žele iskoristiti migrante radi postizanja koristi te devijantno ponašanje samih migranata koji se iz raznih razloga nisu uspjeli integrirati u društvo.

6. Popis literature

Baier, D., & Pfeiffer, C. (2008). Disintegration and violence among migrants in Germany: Turkish and Russian youths versus German youths. *New Directions for Youth Development*, 2008(119), 151–168. Dostupno na: doi:10.1002/yd.278 [1.srpnja 2024.]

Blaut, J. M. (1983). ASSIMILATION VERSUS GHETTOIZATION*. *Antipode*, 15(1), 35–41. Dostupno na: doi:10.1111/j.1467-8330.1983.tb00321.x [8.srpnja 2024.]

Budnik, M., Grossmann, K., & Hedtke, C. (2021). Migration-Related Conflicts as Drivers of Institutional Change?. *Urban Planning*, 6(2), 103-112. Dostupno na: <https://doi.org/10.17645/up.v6i2.3800> [8.srpnja 2024.]

Davis, N. J. (1972). Labeling Theory in Deviance Research: A Critique and Reconsideration. *The Sociological Quarterly*, 13(4), 447–474. Dostupno na: doi:10.1111/j.1533-8525.1972.tb00828.x [2.srpnja 2024.]

De Koster, M., & Reinke, H. (2017). Migration as Crime, Migration and Crime. *Crime, Histoire & Sociétés / Crime, History & Societies*, 21(2), 63–76. Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/44984300> [3. srpnja 2024.]

Đurić, L. (2021). DEVIJANTA PONAŠANJA SA POSEBNIM OSVRTOM NA MIGRANTSKU POPULACIJU U BOSNI I HERCEGOVINI. Magistarski rad. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka. Dostupno na: <https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/09/DEVIJANTA-PONASANJA-SA-POSEBNIM-OSVRTOM-NA-MIGRANTSKU-POPULACIJU-U-BOSNI-I-HERCEGOVINI-Lana-DJuric.pdf> [8. srpnja 2024.]

Marie, O., Pinotti P. (2024). Immigration and Crime: An International Perspective. *Journal of Economic Perspectives*, 38 (1): 181–200. Dostupno na: doi: 10.1257/jep.38.1.181 [8. srpnja 2024.]

Merton, Robert K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press. Dostupno na: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4250035/mod_folder/content/0/Textos/Merton%20%20Social%20Theory%20and%20Social%20Structure.pdf [8. srpnja 2024.]

Triandafyllidou, A., Maroukis, T. (2012). Irregular Migration and Human Smuggling from Asia and Africa to Europe. In: Migrant Smuggling. Migration, Diasporas and Citizenship Series. Palgrave Macmillan, London. 21-28. Dostupno na: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/21714> [8. srpnja 2024.]

UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO (2004). "Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime". Dostupno na <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/index.html> [8. srpnja 2024.]

Väyrynen, R. (2003). "Illegal Immigration, Human Trafficking, and Organized Crime," WIDER Working Paper Series DP2003-72, World Institute for Development Economic Research (UNU-WIDER). Dostupno na: <https://ideas.repec.org/p/unu/wpaper/dp2003-72.html> [8. srpnja 2024.]

Williams, C. L., & Berry, J. W. (1991). Primary prevention of acculturative stress among refugees: Application of psychological theory and practice. *American Psychologist*, 46(6), 632–641. Dostupno na: [doi:10.1037/0003-066x.46.6.632](https://doi.org/10.1037/0003-066x.46.6.632) [1. srpnja 2024.]